

Нинослав С. Станојловић
Јагодина

Примљен: 2. август 2015.
Прихваћен: 6. октобар 2015.

УЗОРНА ХРОНИКА ЈАГОДИНСКОГ ШКОЛСТВА

Добривоје Јовановић, *Основне школе у Јајодинском округу 1851–1890*,
Јагодина, Историјски архив Јагодине, 2014, 426, стр.

Студија *Основне школе у Јајодинском округу 1851–1890* мр Добривоја Јовановића, архивског саветника и плодносног аутора монографија, чланака и прилога, пре свега из домена локалне историографије, логичан је наставак вредне књиге *Основне школе у Јајодинском округу до 1850. године*, објављене 2010. године, у издању јагодинског Историјског архива и из пера истог аутора.

Методолошки гледано, ово најновије дело мр Јовановића, по наобрази политиколога, а по вокацији историографа, посвећено историји јагодинске (и поморавске) просвете у другој половини XIX века, спада у жанр документарне синтетичке монографије. Иако овакве књиге због своје документарне форме, која подразумева сажимање хронолошких, проблемских и статистичких података, ауторима не остављају пуно простора за креативност, Јовановић је успео да сатка занимљиво штиво, користећи, пре свега, необјављену архивску грађу (углавном похрањену у Архиву Србије и Историјском архиву Јагодине), као и релевантну (нажалост, не тако бројну) литературу о датој теми.

Књига има преко 400 страница, подељена је на десетак (насловљених) поглавља и обогаћена бројним фотографијама, као и факсимилима докумената. Написана је веома прегледно, тако да и читалац лаик може, одмах на почетку, брзо да ухвати нит приче, која га везује до краја. Иза свега тога стоји управо аутор, талентовани и етаблирани историк, познат у српским историографским круговима као вредан и приљезан истраживач.

Све почиње поглављем *Теријоријално одређење (7–12)*, где се педантно износе све административне (и статистичке) промене на простору Јагодинског округа, до његовог укидања 1890. године. Наставља се опширним поглављем, кратко насловљеним *Учишћељи (13–126)*, где се, по школским

годинама, поименце наводе имена неколико десетина учитеља и учитељица. Посебна вредност овог дела књиге јесу подаци о школској спреми (где опажамо да су у првом периоду учитељи били углавном свршени богослови), уговори са општинама и сл. Као својеврстан прилог ту је истакнуто и *Успројеније основни школа у Књажесџву Србији* из 1857. године, са нагласком на чланове који се односе на избор и постављење учитеља.

Аутор износи врло прецизне податке и о другим законима (из 1863. и 1882. године) који се односе на основне школе, са освртом (статистичким и персоналним) на Јагодински округ и сва три његова среза (белички, левачки и темнићи). Следи учитељска заклетва из 1882. године, као и бројне табеле, као врло транспарентан вид информација о стању школства у нашем окружењу. Ту су и неизбежни проблеми око исплата учитељских плата (углавном, прикупљаних општинским прирезом), као и жалбе на рад учитеља од стране родитеља, управитеља или школских надзорника, са мноштвом занимљивих примера (нпр. случај учитеља Светозара Савића из 1871. године). Кратак осврт на учитељске зборове завршава ово поглавље.

Треће поглавље *Ученици* (127–238) почиње опсежним списковима ученика по бројним школама (по разредима подељених), као и следствена проблематика која неминовно проистиче из постављене теме. Ту је пар хиљада имена тадашњих ђака, а будућих српских инжењера, професора, лекара, правника и др.

Ново поглавље *Школска Мрежа* (239–266) пружа увид у школску распрострањеност, кроз податке о броју, стању и изградњи школских здања, са свом могућом документацијом, која прати ову делатност тадашњих просветних власти. Следећа два поглавља *Женска основна школа у Јајодини* и *Финансирање школа* (267–277 и 278–298) од великог су значаја, не само за овдашњу просветну повесницу, јер доносе много корисних (и до сада непознатих) чињеница о овим темама.

Ова поучна књига наставља се кроз поглавља *Недељне и њрођужне школе* (299–303), где сазнајемо, између осталог, и о почецима образовања одраслих у нас, *Књије* (304–311), са врло опширним и аргументованим казивањем о уџбеницима и наставним средствима која су тадашњи српски основци користили (уз илустрације појединих). У наредном поглављу *Ојремљеноси школа* (312–346) подаци су засновани на извештајима просветних инспектора, док је *Изградња школе у Јајодини* (348–383) документарна повест изградње прве наменске школске зграде у граду на Белици. Књига се завршава последњим одељком *Насијавни џланови и џројрами* (384–419), који садржи вредне податке о напорима школских власти да усагласе српску просвету са актуелним просветним приликама у Европи друге половине претпрошлог века.

На крају ове узорне монографије дат је попис грађе и литературе коју је аутор користио, као и топографски регистар (420–425).

Примерна студија о основном школству у Јагодини и околини у другој половини XIX века, аутора Добривоја Јовановића, у потпуности је одговорила уложеном истраживачком ангажману овог угледног јагодинског историографа и представља значајан прилог историји јагодинске и српске просвете.